

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Zielonej Górze

LZG.
410.010.04.2016
P/16/025

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli P/16/025 – Cyfryzacja szkół

Jednostka
przeprowadzająca
kontrolę Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Zielonej Górze

Kontroler Bogumiła Leszczyńska-Konczanin, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LZG/70/2016 z dnia 23 września 2016 r.

Jednostka kontrolowana Zespół Szkół Technicznych im. Jana Pawła II w Zbąszynku, ul. Kolejowa 4, 66-210 Zbąszynek

Kierownik jednostki kontrolowanej Ewa Omelczuk, Dyrektor Zespołu Szkół Technicznych im. Jana Pawła II w Zbąszynku od dnia 1 września 2011 r.

(dowód: akta kontroli str. 1-2)

II. Ocena kontrolowanej działalności¹

Ocena ogólna

Szkoła wykorzystywała w wysokim stopniu technologie informacyjno-komunikacyjne (dalej: TIK) w działalności edukacyjnej. Sprzęt komputerowy i multimedialny był racjonalnie wykorzystywany, odpowiednio do potrzeb i przepisów dzielono uczniów na grupy na zajęciach wymagających samodzielnej pracy na komputerze. Szkoła stworzyła uczniom warunki do poszerzania umiejętności wyszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji z zastosowaniem TIK, nie tylko na zajęciach informatycznych, ale również na pozostałych przedmiotach kształcenia ogólnego i zawodowego. Dysponowała programami edukacyjnymi (zakupionymi bądź bezpłatnymi), dedykowanymi w szczególności do nauczania przedmiotów kształcenia zawodowego, co było wymagane podstawą kształcenia w zawodach.

Szkoła udostępniając uczniom Internet, nie stosowała jednak oprogramowania zabezpieczającego przed dostępem do treści mogących szkodzić ich prawidłowemu rozwojowi. Z wykorzystaniem TIK prowadzony był dziennik lekcyjny. W toku kontroli ustalono, że umowa zakupu licencji na prowadzenie e.dziennika nie w pełni zabezpieczała interesy zarówno Szkoły, jak i opiekunów prawnych uczniów, gdyż m.in. brak było postanowień zabezpieczających przed wykorzystywaniem ich danych osobowych, przez dostawcę programu, do celów innych niż związanych z funkcjonowaniem e.dziennika.

Nowoczesne technologie wykorzystywane były również do komunikowania się Szkoły z opiekunami prawnymi uczniów i uczniami. Powyższe możliwe było w ramach aplikacji Librus Synergia, wykorzystywanej do prowadzenia dziennika elektronicznego, poprzez utworzone konto poczty elektronicznej szkoły czy profil publiczny portalu społecznościowego Facebook. Podstawowe i bieżące informacje o organizacji nauczania oraz bieżącej działalności Szkoły zawarte były na stronie internetowej Szkoły.

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Przygotowanie szkoły do stosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych w nauczaniu

Opis stanu faktycznego

Według stanu na 30 września 2016 r. do Zespołu Szkół Technicznych im. Jana Pawła II w Zbąszynku (dalej: Zespół, Szkoła) uczęszczało łącznie 346 uczniów w ramach 15 utworzonych oddziałów². Zespół tworzyły trzy następujące typy szkół:

- liceum ogólnokształcące, w ramach którego utworzono po jednym oddziale w pierwszym, drugim i trzecim roku nauczania, z łączną liczbą 81 uczniów ;
- technikum – w ramach którego utworzono po dwa oddziały w pierwszym, drugim, trzecim i czwartym roku nauczania³, z łączną liczbą uczniów wynoszącą 178; uczniowie kształceni byli w 4 zawodach: technik informatyk, technik elektryk, technik mechatronik, technik architektury krajobrazu;
- zasadnicza szkoła zawodowa - utworzono po jednym oddziale wielozawodowym w pierwszym i trzecim roku nauczania oraz dwa oddziały wielozawodowe na poziomie drugiego roku nauczania (nie prowadzono kształcenia zawodowego), z łączną liczbą 87 uczniów. .

(dowód: akta kontroli str. 5-13, 14-21)

Liczebność poszczególnych oddziałów wynosiła:

- w technikum - od 16 uczniów (w jednym z oddziałów czwartego roku nauczania) do 27 uczniów (w jednym z oddziałów drugiego roku nauczania),
- w liceum ogólnokształcącym – od 24 uczniów (trzeci rok nauczania) do 29 uczniów (pierwszy rok nauczania),
- w zasadniczej szkole zawodowej – od 18 uczniów w jednym z oddziałów drugiego roku nauczania do 30 uczniów w oddziale trzeciego roku nauczania.

(dowód: akta kontroli str. 5-13)

1. Warunki do realizacji w szkole zajęć z przedmiotów informatycznych.

Szkoła - do celów edukacyjnych - dysponowała łącznie 142 zestawami komputerowymi (w tym 9 laptopów), z tego przeznaczone⁴ dla uczniów były 102 komputery stacjonarne. Zestawy komputerowe rozmieszczone zostały przede wszystkim:

- w 4 pracowniach komputerowych – po 16 zestawów dla uczniów i po 1 dla nauczyciela, wszystkie z dostępem do Internetu,
- w 2 pracowniach specjalistycznych: pracowni mechatronicznej – 6 stanowisk dla uczniów bez dostępu do Internetu oraz 1 dla nauczyciela z dostępem do Internetu oraz w pracowni architektury krajobrazu – 11 zestawów dla uczniów i 1 dla nauczyciela, wszystkie z dostępem do Internetu,
- w pozostałych salach dydaktycznych (17 sal) – po 1 zestawie komputerowym z dostępem do Internetu dla nauczyciela,
- w bibliotece szkolnej – 3 zestawy dla uczniów oraz 1 zestaw dla nauczyciela (bibliotekarza), wszystkie z dostępem do Internetu.

Na datę oględzin wyłączonych z użytkowania (niesprawnych, przeznaczonych do

² Na 30.09.2015 r. - liczba uczniów wyniosła 350, b w ramach utworzonych również 15 oddziałów.

³ W ramach jednego oddziału zazwyczaj łączona była nauka 2 zawodów.

⁴ Na datę oględzin przeprowadzonych w dniach 10 -14 października 2016 r.

naprawy) były 3 zestawy komputerowe.

(dowód: akta kontroli str. 22-24)

Faktyczny stan sprzętu komputerowego był zgodny z danymi przekazanymi w ramach Systemu Informacji Oświatowej oraz danymi zawartymi w ewidencji środków trwałych.

(dowód: akta kontroli str. 25-3, 36-38)

Plan zajęć na I półrocze roku szkolnego 2016/2017 wskazywał na prowadzenie 21 typów zajęć edukacyjnych komputerowych, informatyki i technologii informacyjnej oraz przedmiotów zawodowych z zakresu zawodu technik informatyk, mechatronik, elektryk i architektury krajobrazu, wymagających stworzenia indywidualnych stanowisk komputerowych dla uczniów. Zajęcia z ww. grup przedmiotów prowadzone były w ramach utworzonych 46 grup oddziałowych i międzyoddziałowych, w 4 przygotowanych do tego celu pracowniach komputerowych, pracowni specjalistycznej architektury krajobrazu oraz pracowni mechatronicznej. Liczebność grup na przedmiotach informatycznych (w tym w zakresie kształcenia zawodowego) wynosiła od 5 do 16 uczniów, przy przygotowanych po 16 stanowiskach uczniowskich w każdej z tych pracowni. Na zajęciach prowadzonych w pracowni architektury krajobrazu, w której utworzono 11 stanowisk uczniowskich, brały udział grupy o liczebności do 11 uczniów⁵.

Zatem liczba stworzonych stanowisk komputerowych dla uczniów w ww. pracowniach oraz odpowiednio dokonane podziały uczniów na grupy pozwalały na realizację zajęć edukacyjnych zgodnie z wymogami § 7 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych, tj. z zapewnieniem warunków do jednoosobowej pracy ucznia na stanowisku komputerowym i dopuszczalnej liczebności grup zajęciowych.

(dowód: akta kontroli str. 49-59)

Średnio dziennie w pracowniach komputerowych realizowane było po około 4,7 godzin lekcyjnych zajęć informatycznych.

Wskaźnik liczby uczniów⁶ przypadających na jeden komputer (z przeznaczeniem dla uczniów) wynosił 3,4, a na jeden dostępny dla uczniów komputer z dostępem do Internetu – 4,4.

(dowód: akta kontroli str. 5-8, 22-23, 43-48)

1.2. Wyposażenie Szkoły w sprzęt do stosowania technologii cyfrowej w nauczaniu przedmiotów nieinformatycznych.

Szkoła dysponowała sprzętem umożliwiającym stosowanie technologii cyfrowej w zakresie zalecanym w podstawie programowej kształcenia ogólnego oraz podstawie programowej kształcenia zawodowego. Do wspomaganie nauczania w zakresie przedmiotów nieinformatycznych kształcenia ogólnego i zawodowego wykorzystywane były przede wszystkim:

- zestaw 15 tabletów z dostępem do Internetu (połączenie bezprzewodowe za pomocą wydzielonego do tego celu routera);
- komputery w pracowniach komputerowych, które pozostawały dostępne do wykorzystania do prowadzenia zajęć o charakterze nieinformatycznym – łączna liczba godzin zajęć dydaktycznych mogących być realizowanych w pracowniach komputerowych tygodniowo (według planu zajęć na rok

⁵ Zajęcia w pracowni mechatronicznej w zakresie kształcenia w zawodzie technik mechatronik, zgodnie z podstawą programową, jedno stanowisko komputerowe dla 2 uczniów.

⁶ Liczba uczniów według stanu na 30 września 2016 r.

szkolny 2016/2017) wynosiła 63 godziny lekcyjne, tj. średnio 4,2 godziny lekcyjne na każdy oddział; na zajęciach z kształcenia ogólnego z jednego urządzenia (tablet) / stanowiska komputerowego korzystało przeciętnie 2 uczniów (podczas tych zajęć oddziały nie były dzielone na grupy);

- rozmieszczone w pracowniach i salach dydaktycznych 4 tablice interaktywne, 9 projektorów multimedialnych działających w zestawie ze stanowiskiem komputerowym nauczycieli oraz 1 mobilny zestaw składający się z przystawki multimedialnej spełniającej funkcję tablicy multimedialnej oraz ekranu, do wypożyczenia przez nauczycieli w miarę potrzeb⁷.

(dowód: akta kontroli str. 22-24, 60-64, 125-126)

Nauczanie przedmiotów nieinformatycznych zawodowych z zastosowaniem TIK odbywało się głównie w utworzonych pracowniach specjalistycznych wspomaganych komputerowo (mechatroniczna i architektury krajobrazu). Adekwatność wyposażenia Szkoły w sprzęt komputerowy potwierdzają nadane Szkole przez Okręgową Komisję Egzaminacyjną w Poznaniu uprawnienia do zorganizowania praktycznej części egzaminów potwierdzających kwalifikacje we wszystkich zawodach, dla których Szkoła prowadzi kształcenie zawodowe.

(dowód: akta kontroli str. 47-48, 66-69)

1.3. Wyposażenie szkoły w oprogramowanie informatyczne wspierające nauczycieli w nauczaniu przedmiotów nieinformatycznych.

Szkoła dysponowała oprogramowaniem do wspierania nauczania przedmiotów zawodowych, dla których w podstawie programowej kształcenia w zawodach zalecono stosowanie TIK. Do celu realizacji podstawy programowej Szkoła m.in.:

- zakupiła licencje oprogramowania: GardenPhilia umożliwiającej projektowanie terenów zielonych - wykorzystywanej do kształcenia w zawodzie technik architektury krajobrazu, AutoCAD – do projektowania, pomieszczeń, instalacji, terenów zielonych - stosowane do kształcenia w zawodach, technik elektryk, mechatronik i architektury krajobrazu, Siemens Logo Soft Comfort – program służący do programowania sterowników PLC – stosowane do kształcenia w zawodzie technik mechatronik;
- korzystała z bezpłatnego oprogramowania i aplikacji udostępnianych w Internecie, w tym:
 - A9CAD – aplikacja wspomagająca projektowanie dwuwymiarowe m.in. pomieszczeń, Electronic Workbench - projektowanie obwodów elektrycznych - wykorzystywane w zakresie kształcenia w zawodzie technik elektryk;
 - program DEV C++ - zintegrowane środowisko programistyczne (IDE) dla języka C i C++, pozwalające na tworzenie m.in. prostych programów, pisanie kodów źródłowych programów, XAMPP - wieloplatformowy, zintegrowany pakiet, składający się m.in. z serwera Apache i bazy danych MySQL – wykorzystywany do zajęć z zakresu baz danych, xCod – narzędzie do tworzenia aplikacji,

⁷ Za wyjątkiem pracowni komputerowych i pracowni specjalistycznych służących do nauki zawodu w Szkole, pozostałe sale dydaktyczne - z uwagi na wielość typów szkół oraz wielość nauczanych przedmiotów, stosunkowo niedużą liczbę sal, w których mogą być one realizowane oraz konieczność wprowadzenia szerokiego zakresu podziałów na grupy na poszczególnych przedmiotach i brak możliwości ułożenia planu lekcji, aby wszystkie przedmioty odbywały się zawsze w konkretnych, przypisanych - wprowadzono przypisanie do poszczególnych sal dydaktycznych grup przedmiotów, np. sale o mniejszej pojemności wykorzystywane są do nauki języków obcych, pozostałe sale służą do nauczania grup przedmiotów: przyrodnicze, humanistyczne oraz matematyczne. Wyposażenie multimedialne w postaci tablic interaktywnych przypisane zostało głównie do pracowni specjalistycznych, projektorów multimedialnych i białych tablic do większości sal dydaktycznych, biorąc pod uwagę ich rozlokowanie w 2 budynkach szkoły; dla sal niewyposażonych w ten sprzęt zakupiono zestaw przenośny składający się z mobilnej przystawki multimedialnej oraz ekranu do korzystania przez wszystkich nauczycieli. W ocenie dyrektora Szkoły wprowadzone rozmieszczenie sprzętu multimedialnego jest funkcjonalne, biorąc pod uwagę funkcjonowanie Szkoły i zapewnienie realizacji podstaw programowych w odniesieniu do stosowania TIK.

– wykorzystywane przede wszystkim w zakresie kształcenia w zawodzie technik informatyk;

- OpenOffice, LibreOffice – pakiety biurowe, wykorzystywane zarówno w kształceniu ogólnym jak i zawodowym.

(dowód: akta kontroli str.70-81)

W toku zajęć nieinformatycznych kształcenia ogólnego korzystano z zasobów edukacyjnych portali internetowych dotyczących nauczania poszczególnych przedmiotów, w szkołach ponadgimnazjalnych m.in. portal dla nauczycieli wydawnictwa Nowa Era, scholaris.pl, materiałów multimedialnych dostępnych w Internecie, realizowano e-ćwiczenia, odtwarzano materiały z płyt CD załączanych do podręczników, korzystano z internetowych słowników języków obcych.

(dowód: akta kontroli str. 86-93)

1.4. Sprawność i funkcjonalność wyposażenia informatycznego szkoły.

Wyposażenie informatyczne dostępne w salach do zajęć z przedmiotów informatycznych i nieinformatycznych (komputery, tablice interaktywne, projektor multimedialne) było sprawne technicznie i gotowe do bieżącego wykorzystania⁸.

Nie stwierdzono braku możliwości uruchomienia na komputerach uczniowskich wybranych programów wspomagających realizację podstawy programowej kształcenia ogólnego i kształcenia w zawodach.

(dowód: akta kontroli str. 22-24, 97)

Wsparcie techniczne dla nauczycieli przedmiotów nieinformatycznych w rozwiązywaniu problemów technicznych związanych z obsługą komputerów i innych współpracujących z nimi urządzeń zapewniał administrator sieci Szkoły (na podstawie zawartej umowy cywilno-prawnej zawartej ze Szkołą). Ponadto w przypadku zakupu licencji na określony rodzaj oprogramowania nauczyciele kierowani byli na szkolenia zewnętrzne związane z ich obsługą.

(dowód: akta kontroli str. 60-64)

Szkoła nie dysponowała nowym sprzętem komputerowym. Przed rokiem 2012 zakupionych zostało 42 zestawy dostępnych dla uczniów, natomiast w roku 2012 i później – 60 zestawów, w tym tylko 3 nowe zestawy, pozostałe to komputery używane, poleasingowe. Żaden z komputerów zakupionych przed 2012 r. nie był poddawany modernizacji. W zakresie wyposażenia multimedialnego – w 2012 r. lub później zakupiono m.in. zestaw 15 tabletów, 3 z 4 tablic interaktywnych oraz 5 z 9 projektorów multimedialnych.

(dowód: akta kontroli str. 65)

Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że ze względu na ograniczone możliwości finansowe Szkoła nie kupuje, co do zasady, nowego sprzętu komputerowego. Takie możliwości daje Szkole właściwie tylko realizacja projektów dofinansowanych środkami Unii Europejskiej. W złożonych wyjaśnieniach stwierdziła, że zakupując używany sprzęt komputerowy Szkoła dba o to, aby spełniał on wymogi techniczne do prawidłowej realizacji podstawy programowej, a dzięki zakupowi używanego sprzętu Szkoła może go częściej wymieniać oraz dysponować taką jego ilością, która pozwala na pełną realizację podstawy kształcenia w 8-godzinny systemie dnia nauki w Szkole.

(dowód: akta kontroli str. 98-99)

1.5. Dostępność do Internetu na terenie szkoły.

⁸ Na dzień oględzin tylko 3 zestawy pozostawały niesprawne.

Przygotowane dla uczniów stanowiska komputerowe w pracowniach i bibliotece szkolnej (za wyjątkiem pracowni mechatronicznej, w której realizowano nauczanie przedmiotów zawodowych, bez konieczności dostępu do Internetu) oraz wszystkie stanowiska komputerowe nauczycieli miały zapewniony dostęp do Internetu.

(dowód: akta kontroli str. 22-24)

Aktualnie dostawcą Internetu dla Szkoły jest Orange Polska SA z siedzibą w Warszawie⁹. Gwarantowana w umowie z dostawcą minimalna szybkość łącza do Abonenta wynosi 10Mb/s, od Abonenta – 1 Mb/s, maksymalna prędkość to odpowiednio 80 Mb/s i 4 Mb/s. Zazwyczaj prędkość do Abonenta wynosi około 42 Mb/s.

Szkołą nie posiadała alternatywnej drogi dostępu do Internetu na wypadek awarii podstawowego kanału dostępu, niemniej od daty zawarcia umowy z Orange Polska SA nie odnotowano występowania awarii. W przypadku ewentualnego wystąpienia takiej sytuacji Operator zobowiązany jest do jej usunięcia w czasie maksymalnie 24 h. W trakcie realizacji poprzedniej umowy z innym dostawcą, również nie odnotowano żadnej awarii. Nie występowały również przypadki zawieszania się działania Internetu.

(dowód: akta kontroli str.100)

Zarządzanie łączem internetowym następowało poprzez serwer zlokalizowany przy jednej z pracowni komputerowych. Dostęp do Internetu następował głównie z wykorzystaniem lokalnej sieci kablowej (LAN), w ramach 2 wydzielonych podsieci:

- podsieć 1 – przede wszystkim administracja i stanowiska nauczycielskie w salach dydaktycznych i pokojach nauczycielskich,
- podsieć 2 – głównie stanowiska komputerowe dla uczniów w pracowniach komputerowych oraz komputery uczniowskie w bibliotece szkolnej.

W ramach stworzonej szkolnej sieci kablowej funkcjonowało 7 punktów dostępowych umożliwiających dostęp bezprzewodowy do Internetu (routery). Dostęp ten utworzono dla stanowisk nauczycieli dla sal dydaktycznych i innych pomieszczeń Szkoły bez sieci LAN oraz dla zestawu tabletów wykorzystywanych przez uczniów. Szkolna bezprzewodowa sieć internetowa zabezpieczona została przed publicznym dostępem hasłem za pomocą protokołu WPA/WPA2.

(dowód: akta kontroli str. 100)

Dla poszczególnych użytkowników Internetu ustalone zostały limity prędkości przesyłania i odbierania sygnału - w zależności od zdiagnozowanych potrzeb na poszczególnych stanowiskach - w przedziale od 2 do 4 Mb/s na stanowisko komputerowe. Nauczyciele zajęć informatycznych nie zgłaszali administratorowi sieci, aby przydzielone prędkości nie były dostosowane do potrzeb zadań realizowanych na poszczególnych stanowiskach.

Uczniowie Szkoły nie mieli dostępu do Internetu z prywatnych urządzeń końcowych (komputery przenośne, tablety, smartfony itp.). Nauczyciele posiadali taką możliwość, kiedy znajdowali się w zasięgu routerów, o których mowa wyżej.

(dowód: akta kontroli str. 100)

1. 6. Przygotowanie nauczycieli do stosowania technologii cyfrowych w nauczaniu.

W roku szkolnym 2016/2017 nauczyciele przedmiotów informatycznych oraz przedmiotów, dla których w podstawie programowej kształcenia ogólnego lub w podstawie programowej kształcenia w zawodach wskazano na wykorzystywanie TIK, posiadali przygotowanie do ich stosowania w nauczaniu.

W Szkole według arkusza organizacyjnego na rok szkolny 2016/2017 zatrudnionych

⁹ Umowa z dnia 25 stycznia 2016 r.

było 40 nauczycieli. Udokumentowane wykształcenie w kierunku informatycznym, dokształcanie w formie studiów podyplomowych oraz / bądź doskonalenie zawodowe w formie kursów i szkoleń posiadało 37 (92,5%) nauczycieli, w tym wszyscy posiadali ukończone kursy, szkolenia związane z informatyką i technologią informatyczną. Spośród 37 ww. nauczycieli:

- 5 nauczycieli posiadało wykształcenie wyższe o kierunku informatycznym (studia I lub II stopnia),
- 4 nauczycieli z innym (nieinformatycznym) kierunkowo wykształceniem wyższym posiadało ukończone studia podyplomowe w zakresie informatyki, stosowania TIK,
- 28 nauczycieli z innym kierunkowo wykształceniem posiadało ukończone szkolenia i kursy w zakresie stosowania TIK.

W zakresie kształcenia ogólnego szkolenia i kursy z zakresu technologii informatycznych w latach 2012–2015 ukończyło 2 nauczycieli przedmiotów etyka i religia oraz 5 nauczycieli języków obcych nowożytnych i chemii..

(dowód: akta kontroli str. 109-118)

Zajęcia informatyczne (w zakresie podstawy kształcenia ogólnego i kształcenia zawodowego) prowadzone były przez 5 nauczycieli, z tego 2 nauczycieli posiadało ukończone studia wyższe II stopnia w zakresie informatyki, 1 nauczyciel studia wyższe I stopnia z zakresu informatyki, a 2 pozostałych studia podyplomowe w tym zakresie. Nauczyciel legitymujący się ukończonymi studiami wyższym I stopnia przydzielone miał prowadzenie i prowadził zajęcia z zakresu informatyki rozszerzonej w ramach podstawy kształcenia ogólnego, co było niezgodne z wymogami w zakresie wymaganych kwalifikacji nauczycieli.

(dowód: akta kontroli str. 119-120)

Nauczyciele przedmiotów kształcenia ogólnego oraz zawodowego, w zakresie których istniał obowiązek/zalecenie stosowania TIK (18 nauczycieli) posiadali udokumentowane przygotowanie do stosowania tych technologii, za wyjątkiem jednego nauczyciela prowadzącego zajęcia z języka obcego nowożytnego, który rozpoczął pracę w Szkole z dniem 1 września 2016 r.

(dowód: akta kontroli str. 109-120)

Ustalona
nieprawidłowość

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Nauczycielowi informatyki nieposiadającemu ukończonych studiów wyższych II stopnia przydzielone zostały do realizacji zajęcia z zakresu informatyki rozszerzonej prowadzonej dla uczniów technikum, w średniorocznym wymiarze przeliczeniowym 4,76 godzin tygodniowo (w tym I semestr – 4 godziny tygodniowo).

Stosownie do § 2 ust.1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli¹⁰ od osoby zatrudnionej na stanowisku nauczyciela, prowadzącej zajęcia z przedmiotów kształcenia ogólnego w liceach ogólnokształcących i technikach wymagane jest ukończenie studiów magisterskich.

(dowód: akta kontroli str. 119-121)

W powyższej sprawie Dyrektor wyjaśniła, że przeoczyła fakt, że nauczyciel ten nie posiada wykształcenia wyższego II stopnia i w związku z tym nie powinna mu przydzielić zajęć w zakresie informatyki rozszerzonej w oddziałach liceum ogólnokształcącego i technikum. Jednocześnie w złożonych wyjaśnieniach Dyrektor

¹⁰ Dz.U. z 2015 r., poz. 1264

poinformowała, że nieprawidłowość została usunięta, poprzez zmiany przydziału zajęć 2 nauczycielom, na co uzyskana została stosowna zgoda organu prowadzącego w formie zatwierdzenia zmiany do arkusza organizacyjnego Szkoły. W konsekwencji od dnia 28.11.2016 r. w Szkole zgodność wymogów przydziałów zajęć dydaktycznych nauczycielom w powiązaniu z ich wykształceniem zostanie zapewniona, od tego dnia obowiązywać będzie też zmieniony plan lekcji. Do wyjaśnień dołączono stosowne, zmienione dokumenty w sprawie.

(dowód: akta kontroli str. 122-124)

Ocena cząstkowa

Szkoła posiada warunki do stosowania TIK w nauczaniu. W szkolnych pracowniach komputerowych zapewniono wystarczającą liczbę stanowisk do samodzielnej pracy ucznia przy komputerze oraz inne wyposażenie informatyczne do nauczania przedmiotów nieinformatycznych, pozwalające na realizację podstawy programowej kształcenia ogólnego oraz kształcenia w zawodach. Nauczyciele byli przygotowani do stosowania TIK. Nieprawidłowość stwierdzono w zakresie przydziału zajęć z informatyki rozszerzonej nauczycielowi niespełniającemu wymogów przepisów prawa w zakresie wykształcenia, co usunięto w toku kontroli poprzez zmianę przydziału zajęć.

2. Stosowanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w procesie nauczania.

Opis stanu faktycznego

2.1 Wykorzystywanie przez szkołę podręczników i innych zasobów edukacyjnych wydanych w formie elektronicznej.

Zarówno w roku szkolnym 2015/2016 jak i 2016/2017 dyrektor Szkoły zatwierdził do stosowania wyłącznie podręczniki w formie papierowej. Niektóre z nich wyposażone były w płyty CD z materiałami edukacyjnymi.

(dowód: akta kontroli str. 127-140)

Szkoła, według wyjaśnień Dyrektora, preferuje wersje papierowe podręczników, gdyż wersje elektroniczne niosą za sobą wymagania sprzętowe, które nie wszyscy uczniowie mogliby spełnić, a Szkoła w chwili obecnej nie ma możliwości technicznych aby każdemu uczniowi zagwarantować nieograniczony dostęp do korzystania z tych podręczników w Szkole.

(dowód: akta kontroli str. 98-99)

Biblioteka szkolna nie była wyposażona w szerokim zakresie w pomoce multimedialne do kształcenia ogólnego. Na jej stanie znajdowały się tylko po 3 egzemplarze multimedialnych atlasów przyrodniczych i geograficznych, encyklopedii PWN oraz słowniki języka niemieckiego.

(dowód: akta kontroli str. 141)

W zakresie kształcenia ogólnego i zawodowego nauczyciele wykorzystywali materiały edukacyjne dostępne w Internecie (serwisy edukacyjne dedykowane poszczególnym przedmiotom, zawodom, multimedialne słowniki języków obcych, katalogi sprzętu) oraz prezentacje multimedialne własne w celu przekazywania treści zawartych w podstawach programowych. W przypadku kształcenia w zawodzie technik informatyk nauczyciele informatyki wykorzystywali stworzoną przez siebie, na potrzeby realizacji podstawy programowej, platformę edukacyjną moodle, na której umieszczają materiały dydaktyczne, zadania i testy. Uczeń po zalogowaniu się ma pełen dostęp do platformy z dowolnego urządzenia

z dostępem do Internetu.

(dowód: akta kontroli str. 60-63, 86-92)

Dyrektor Szkoły wskazała, że widzi potrzebę stałego poszerzania multimedialnych zasobów dydaktycznych. W związku z ograniczonymi możliwościami samodzielnego finansowania zakupu tych zasobów, Szkoła ubiegała się o poszerzenie bazy dydaktycznej w kształceniu ogólnokształcącym oraz zawodowym nieinformatycznym składając 2 wnioski o dofinansowanie ze środków budżetu UE działań (projekty zostaną zrealizowane, zostały zatwierdzone), w wyniku których Szkoła:

- pozyska nowe wyposażenie dydaktyczne w postaci profesjonalnych pracowni: fizycznej, chemiczno-biologicznej, matematycznych oraz geograficznej - dydaktyczne programy multimedialne, w zestawy sprzętu multimedialnego (tablica interaktywna, rzutnik, ekran) oraz mobilny zestaw laptopów - projekt pn. "Podniesienie jakości kształcenia ogólnego poprzez wyposażenie gminnych jednostek oświatowych w niezbędny sprzęt dydaktyczny w Gminach Świebodzin i Zbąszynek",
- stworzy i wyposaży pracownię komunikacji w języku obcym, która wyposażona zostanie m.in. w oprogramowanie do nauki języków obcych ukierunkowanych zawodowo – projekt pn. „Modernizacja kształcenia zawodowego w Gminie Zbąszynek”.

(dowód: akta kontroli str. 60-63)

2.2. Zastosowanie TIK w nauczaniu przedmiotów nieinformatycznych.

Nauczyciele w nauczaniu przedmiotów nieinformatycznych (ogólnokształcących i zawodowych) wykorzystywali TIK. Realizując cele kształcenia ogólnego w II półroczu roku szkolnego 2015/2016, do których należy przygotowanie uczniów do życia w społeczeństwie informacyjnym oraz stwarzanie uczniom warunków nabywania umiejętności wyszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł, z wykorzystaniem TIK, Szkoła stosowała te technologie w nauczaniu szerszej grupy przedmiotów od wymaganej przepisami prawa. Poza przedmiotami w zakresie których istniał taki obowiązek i faktycznie realizowane były w analizowanym II półroczu roku szkolnego 2015/2016, do których należały:

- języki obce nowożytne (wszystkie 3 typy kształcenia, w tym zasadnicza szkoła zawodowa jeden język obcy nowożytny),
- biologia, geografia, chemia - poziom podstawowy we wszystkich typach kształcenia,
- biologia – poziom rozszerzony w liceum ogólnokształcącym i technikum,
- geografia i chemia – poziom rozszerzony w liceum ogólnokształcącym, przyroda, historia i społeczeństwo¹¹ – przedmioty uzupełniające w liceum i / bądź w technikum;

stosowano je również m.in. w przypadku przedmiotów:

- język polski,
- fizyka,
- wiedza o społeczeństwie,
- wychowanie do życia w rodzinie,
- wiedza o kulturze.

(dowód: akta kontroli str. 142-147, 237)

TIK wykorzystywane były również w kształceniu zawodowym. W przypadku

¹¹ W przypadku wyboru przez nauczycieli wątków tematycznych, realizacja których wspomagana powinna być TIK .

zawodu:

- technik elektryk - m.in. zajęcia: maszyny elektryczne, instalacje elektryczne,
- technik mechatronik – m.in. zajęcia: pneumatyka i hydraulika, elektrotechnika i elektronika, urządzenia i systemy mechatroniczne,
- technik architektury krajobrazu – m.in. zajęcia: elementy roślinne w architekturze krajobrazu, projektowanie architektury krajobrazu,
- technik informatyk – wszystkie przedmioty zawodowe miały charakter informatyczny, w tym systemy operacyjne UNIX/LINUX, Windows, administrowanie sieciami komputerowymi, statyczne i dynamiczne witryny komputerowe, projektowanie i wdrażanie witryn internetowych, grafika komputerowa (zajęcia te prowadzone były w pracowniach komputerowych, z utworzonym odrębnym stanowiskiem komputerowym z dostępem do Internetu dla każdego ucznia).

(dowód: akta kontroli str. 142-147)

Dla potrzeb niniejszej kontroli jako podstawę oceny stopnia stosowania przez szkoły TIK w nauczaniu przyjęto wskaźnik rezultatu programu „Cyfrowa szkoła”¹². Szkoła w analizowanym II półroczu roku szkolnego 2015/2016 wykazała stosowanie TIK na poziomie wyższym od wymaganego do osiągnięcia przez szkoły (odpowiednio do liczby uczniów), które wzięły udział w ww. programie.

Poziom zastosowania przez Szkołę TIK w nauczaniu obrazują następujące dane:

- udział zajęć edukacyjnych prowadzonych z wykorzystaniem cyfrowych materiałów edukacyjnych w pracy uczniów wyniósł 9,0%, natomiast udział tych zajęć ze wsparciem pracy nauczyciela cyfrowymi zasobami edukacyjnym wyniósł – 15,3%, z tego:
 - dla liceum ogólnokształcącego – odpowiednio 7,6% i 17,9%,
 - dla technikum – odpowiednio 10,1% i 13,4%,
 - dla zasadniczej szkoły zawodowej – odpowiednio 7,8% i 17,5%;
- przeciętna liczba zajęć edukacyjnych zrealizowanych tygodniowo¹³ z wykorzystaniem cyfrowych materiałów edukacyjnych w pracy indywidualnej lub zespołowej przez uczniów Szkoły wyniosła – 42,2 godziny lekcyjnej tygodniowo, z tego:
 - w liceum ogólnokształcącym – 11,4 godziny lekcyjnej tygodniowo,
 - w technikum - 28,2 godziny lekcyjnej tygodniowo,
 - zasadniczej szkoły zawodowej - 3,5 godziny lekcyjnej tygodniowo¹⁴.

(dowód: akta kontroli str. 148-149)

Źródłem pochodzenia wykorzystywanych cyfrowych materiałów edukacyjnych były: cyfrowe materiały własne nauczyciela (43,6%), zasoby informacyjne dostępne w Internecie (34,4%), cyfrowe zasoby edukacyjne dołączone do podręczników (20,7%) oraz portal wiedzy dla nauczycieli -scholaris.pl (1,4%).

(dowód: akta kontroli str. 148-149)

Ponadto Szkoła stwarzała uczniom dodatkowe możliwości rozwijania zainteresowań związanych z korzystaniem/zastosowaniem nowoczesnych technologii informacyjnych w ramach prowadzonych kół zainteresowań – koła dziennikarskiego prowadzonego pod kierunkiem nauczyciela języka polskiego oraz koła „TV ZST” prowadzonego pod kierunkiem nauczyciela informatyki.

¹² W szkołach liczących więcej niż 300 uczniów – wsparcie realizacji nauczana TIK powinno wynieść co najmniej 9 godzin zajęć lekcyjnych tygodniowo.

¹³ Średnia ważona długość trwania II semestru roku szkolnego 2015/2016 wyniosła: dla ZST - 18,53 tygodnia, odpowiednio dla technikum, liceum – 17,75, 18,66 tygodnia; długość trwania II semestru dla zasadniczej szkoły zawodowej wyniosła 20 tygodni; w przypadku liceum uwzględniono 5 tygodni krótszy semestr dla klas maturalnych, w przypadku technikum – 5 tygodni krótszy semestr dla klas maturalnych oraz 4 tygodnie krótszy semestr dla klas trzecich (praktyki zawodowe).

¹⁴ Na poziom powyższego wskaźnika wpływ ma mniejsza grupa przedmiotów w zakresie których wykorzystuje się TIK (oraz mniejsza liczba godzin tych przedmiotów realizowana tygodniowo) w porównaniu do podstawy programowej liceum i technikum

Członkowie Koła dziennikarskiego zbierali materiały, redagowali, poddawali obróbce graficznej (z wykorzystaniem szkolnego sprzętu komputerowego i multimedialnego) i wydawali w okresach miesięcznych gazetkę szkolną pod nazwą „Enigma”.

Koło „TV ZST” - wykorzystując szkolny sprzęt komputerowy (iMac), kamery i cyfrowe aparaty fotograficzne oraz profesjonalne tło fotograficzne – przygotowywało relacje dotyczące wydarzeń szkolnych. Gotowy materiał filmowy, jako „Wiadomości ZST”, był udostępniany na stronie internetowej Szkoły oraz na szkolnym profilu publicznym portalu społecznościowego Facebook.

(dowód: akta kontroli str. 152)

W sprawie umiejętności stosowania przez uczniów szkoły ponadgimnazjalnej TIK, Dyrektor wyraziła pogląd, że na etapie kształcenia ponadgimnazjalnego uczniowie nie mają problemów z zastosowaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych w procesie uczenia się, gdyż technologie te są im doskonale znane ze wcześniejszych etapów edukacyjnych.

(dowód: akta kontroli str. 60-63)

2.3. Zabezpieczenie uczniów przed dostępem w Internecie do treści, które mogą stanowić zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju.

Na datę przeprowadzonych oględzin Szkoła nie wprowadziła środków zabezpieczających uczniów przed dostępem w Internecie do treści mogących stanowić zagrożenie ich prawidłowego rozwoju. Na komputerach udostępnionych uczniom nie zainstalowano oprogramowania dedykowanego ww. celowi, które posiadałoby odpowiednie funkcje selektywnego dostępu (filtra treści) do stron internetowych (ograniczenia dostępu do wybranych stron). Szkoła dysponowała zakupioną licencją oprogramowania antywirusowego. Zakupiono licencję w wersji bez opcji tzw. kontroli rodzicielskiej, w związku z czym oprogramowanie to w niewielkim stopniu pozwalało na ograniczanie dostępu do treści niepożądanych¹⁵.

(dowód: akta kontroli str. 153-155)

Oprogramowanie antywirusowe nie zostało zainstalowane na wszystkich komputerach z dostępem do Internetu, pomimo posiadania licencji.

Na stanowiskach, gdzie zostało zainstalowane, bazy wirusów były aktualne. Baza wirusów aktualizowała się automatycznie.

(dowód: akta kontroli str. 153-164)

Testowe próby wejścia na strony mogące zawierać treści niepożądane dla prawidłowego rozwoju uczniów wykonane podczas przeprowadzonych oględzin potwierdziły, że Szkoła nie zabezpieczyła dostępu do Internetu od dostępu do treści mogących szkodzić ich prawidłowemu rozwojowi, do czego zobowiązują szkołę przepisy prawa.

(dowód: akta kontroli str. 153-154)

Szkoła realizując cele statutowe oraz wynikające ze szkolnego programu profilaktyki w zakresie przeciwdziałania wszelkiego rodzaju patologiom i przejawom naruszania norm prawnych oraz wzmacniania bezpieczeństwa w szkole, w ramach różnych działań edukacyjnych uświadamiała uczniom wagę zagrożeń płynących z Internetu. Działania te realizowane były m.in. podczas zajęć informatycznych oraz zajęć z wychowawcami. Ponadto Szkoła organizowała:

- spotkania z przedstawicielami Komendy Powiatowej Policji w Świebodzinie, których tematem było bezpieczeństwo w sieci (prawne aspekty korzystania z Internetu, anonimowość w sieci);

¹⁵ Poprzez ograniczanie możliwości instalowania różnorodnego rodzaju kodów złośliwych, w tym prowadzących do stron z treściami szkodzącymi dla rozwoju uczniów.

- „Pierwszy Dzień Wiosny”, w ramach którego prowadzone były przez nauczycieli przedmiotów informatycznych, warsztaty tematyczne dotyczące bezpieczeństwa w sieci, zagrożeń wpływających z Internetu.
(dowód: akta kontroli str. 60-64, 165-190)

Ustalona
nieprawidłowość

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

W toku przeprowadzonych w dniach 13-14 października 2016 r. oględzin komputerów z dostępem do Internetu, przygotowanych dla uczniów, ustalono, że Szkoła nie zabezpieczyła dostępu do stron internetowych zawierających treści mogące stanowić zagrożenie dla prawidłowego rozwoju uczniów. poprzez m.in. zakup odpowiedniego oprogramowania zabezpieczającego bądź zainstalowanie bezpłatnego oprogramowania zabezpieczającego. Szkoła dysponowała jedynie programem antywirusowym, który zakupiony został za pośrednictwem organu prowadzącego w wersji niezawierającej funkcji tzw. kontroli rodzicielskiej (filtra treści blokującego otwieranie stron zawierających treści mogące szkodzić prawidłowemu rozwojowi uczniów), w związku z czym oprogramowanie to w niewielkim stopniu pozwalało na ograniczanie dostępu do treści niepożądanych, a dodatkowo nie zostało ono zainstalowane na wszystkich komputerach z dostępem do Internetu udostępnionych uczniom (tj. nie zainstalowano w pracowniach nr 204 i 311, łącznie na 30 spośród 74 komputerów udostępnionych dla uczniów na datę oględzin). Stosownie do art. 4a ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty¹⁶, Szkoła zapewniając uczniom dostęp do Internetu jest zobowiązana do podejmowania działań zabezpieczających uczniów przed dostępem do treści, które mogą stanowić zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju, w szczególności poprzez zainstalowanie i aktualizowanie odpowiedniego oprogramowania.

(dowód: akta kontroli str. 153-155)

Dyrektor Szkoły w powyższej sprawie wyjaśniła, że była przekonana, że zakupione oprogramowanie antywirusowe zawiera funkcje tzw. kontroli rodzicielskiej i w związku z tym komputery z dostępem do Internetu zawierają takie zabezpieczenie. Wyjaśniła również, że w związku z faktem, że zakupione oprogramowanie nie zawiera tej funkcji, uzgodniła z nauczycielami zajęć informatycznych, posiadającymi szeroką wiedzę w zakresie powyższych spraw, że Szkoła w najbliższych dniach ureguluje tę kwestię poprzez zainstalowanie na serwerze wykorzystywanym do zarządzania dostępem do Internetu w Szkole bezpłatnego oprogramowania DansGuardian i Squid umożliwiającego filtrowanie treści stron otwieranych przez użytkowników na poszczególnych stanowiskach komputerowych.

W sprawie braku instalacji oprogramowania antywirusowego na wszystkich komputerach wyjaśniła, że sądziła, że oprogramowanie zainstalowane zostało na wszystkich komputerach. Wyjaśniła również, że poleciła bezzwłoczne zainstalowanie programu, w związku z czym program został już zainstalowany na każdym komputerze w pracowni 311 (co potwierdzono w wyniku ponownych oględzin przeprowadzonych przez kontrolera NIK). Dyrektor w złożonych wyjaśnieniach wskazała na problem z instalacją programu w pracowni 204, w której znajduje się 14 komputerów Mac zakupionych w 2005 r., z systemem operacyjnym w wersji 10.4, która nie spełnia wymogów technicznych do zainstalowania zakupionego przez Gminę programu antywirusowego. Składająca wyjaśnienia stwierdziła, że problem ten ma charakter przejściowy, bo na luty 2017 r. planowany jest zakup nowych zestawów komputerowych do tej pracowni. Zadeklarowała jednocześnie, że Szkoła postara się doraźnie zabezpieczyć te komputery przed wirusami.

(dowód: akta kontroli str. 191-192)

¹⁶ Dz. U. z 2015 r. poz. 2156, ze zm.

W toku kontroli zainstalowano oprogramowanie antywirusowe na serwerze wykorzystywanych do zarządzania dostępem do Internetu.

(dowód: akta kontroli str. 193)

Ocena cząstkowa

Szkoła stosowała w wysokim stopniu technologie cyfrowe w nauczaniu przedmiotów ogólnokształcących i zawodowych. W przypadku przedmiotów kształcenia ogólnego, technologie te stosowane były do realizacji szerszej, niż wymagana przepisami prawa, grupy przedmiotów. Uczniom – do celu realizacji podstaw programowych - zapewniono dostęp do Internetu, niemniej szkolna sieć internetowa nie była należycie zabezpieczona przed dostępem do treści mogących szkodzić prawidłowemu rozwojowi uczniów, pomimo nałożenia na szkoły takiego obowiązku na mocy przepisów ustawy o systemie oświaty (nieprawidłowość usunięta została w toku kontroli).

3. Stosowanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w kontaktach szkoły z uczniami i rodzicami.

Opis stanu faktycznego

3. Funkcjonowanie dziennika elektronicznego.

Dziennik lekcyjny począwszy od roku szkolnego 2011/2012 prowadzony był w Szkole – za zgodą organu prowadzącego uzyskaną stosownie do wymogu wynikającego z § 22 ust. 2 rozporządzenia Ministerstwa Edukacji Narodowej z 29 sierpnia 2014 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji¹⁷ (dalej: rozporządzenie w sprawie dokumentacji) - wyłącznie w formie elektronicznej. Do celu prowadzenia dziennika elektronicznego Szkoła zakupiła licencję od Librus Sp. z o.o. z siedzibą w Katowicach. Zakupiona licencja umożliwia stosowanie aplikacji (serwisu) ww. Spółki o nazwie Librus Synergia w oferowanej przez dostawcę najszerzej wersji – wersji ALTUM. Gromadzenie i przetwarzanie danych wprowadzanych do dziennika następowało na komputerach licencjodawcy.

(dowód: akta kontroli str. 198-199, 200-204)

W wyniku przeprowadzonych oględzin ustalono, że dziennik elektroniczny prowadzony był dla każdego oddziału szkoły, obejmował również rejestrację zajęć prowadzonych przez nauczycieli specjalistów – pedagoga szkolnego oraz zajęć pozalekcyjnych/dodatkových. Zakres danych rejestrowanych w dzienniku obejmował - stosownie do § 10 ust. 1 i 2, § 13 ust. 1 oraz § 19 rozporządzenia w sprawie dokumentacji - m.in. datę, plan zajęć na daną datę, wykonane zajęcia edukacyjne, temat zajęć edukacyjnych, terminarz i wykonanie zajęć prowadzonych przez pedagoga szkolnego, zajęcia pozalekcyjne, obecność uczniów na poszczególnych zajęciach, jak również podstawę programową według rozporządzeń Ministra Edukacji Narodowej w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego oraz kształcenia w zawodach.

(dowód: akta kontroli str. 207-208)

W serwisie rejestrowane było każde logowanie oraz nieudane próby logowania, co widoczne było na stronie głównej po zalogowaniu. Serwis umożliwiał podgląd ostatnich 10 nieudanych prób logowania, co ułatwia sprawowanie kontroli przed ewentualnym nielegalnym dostępem do bazy danych.

Aplikacja umożliwia również m.in. wprowadzenie wykazu podręczników obowiązujących w danym roku szkolnym oraz zawierała wersje elektroniczne niektórych lektur szkolnych.

¹⁷ Dz. U. z 2014 r. poz. 1170 ze zm.

Komunikacja nauczycieli i autora aplikacji z opiekunami prawnymi uczniów następowała poprzez publikowanie ogłoszeń oraz wysyłanie wiadomości email.

(dowód: akta kontroli str. 207-208)

Dziennik mógł być prowadzony na bieżąco w każdej sali dydaktycznej, gdyż były one wyposażone w stanowisko komputerowe z dostępem do Internetu.

(dowód: akta kontroli str. 22-24)

Funkcjonalność e.dziennika jest znacznie większa, w ocenie dyrektora Szkoły, w porównaniu z jego tradycyjną formą. Zdaniem dyrektora Szkoły opiekunowie prawni uczniów chętnie korzystają z tego rozwiązania, co potwierdza liczba logowań do serwisu, liczba kontaktów z wychowawcami oraz innymi nauczycielami poprzez korzystanie przez rodziców z modułu Wiadomości. Opiekunowie mają zapewniony szybki dostęp do informacji o swoim dziecku (w tym frekwencja, oceny), dający możliwość porównania postępów w nauce swojego dziecka na tle klasy, szybszego zareagowania w sytuacjach kryzysowych. Rozwiązanie to również jest korzystne dla nauczycieli, którzy mają ułatwiony i szybki kontakt z rodzicami. Ponadto korzystanie z serwisu ułatwia nauczycielom znacząco prowadzenie dokumentacji przebiegu nauczania, analiz frekwencji, postępów w nauce, monitorowanie realizacji podstawy programowej oraz przygotowywanie dokumentacji związanej z klasyfikacją uczniów wszystkim nauczycielom, a przede wszystkim wychowawcom oraz pedagogowi szkolnemu. Dość dobrze rozbudowane funkcje serwisu oraz stworzona baza danych (również w odniesieniu do niezbędnej w pracy nauczyciela dokumentacji związanej z procesem dydaktycznym, tj. rozkłady materiału z uwzględnieniem treści oraz celów wynikających z podstawy programowej, możliwość przygotowania konspektu zajęć lekcyjnych z dołączonymi materiałami, również w postaci elektronicznej) zdecydowanie pozytywnie wpływają na proces dydaktyczno-wychowawczo-opiekuńczy Szkoły.

(dowód akta kontroli str. 86-92)

Według stanu na dzień 10 listopada 2016 roku liczba uczniów szkoły, których opiekunowie prawni nie korzystali z dostępu do e.dziennika (nie zarejestrowali się w serwisie Librus Synergia) wynosiła 39 osób (11,3 %) ¹⁸. Informacje o ocenach i frekwencji uczniów przekazywane są tym opiekunom w formie wydruków, na zebraniach z rodzicami oraz na każde ich żądanie.

(dowód: akta kontroli str. 86-93)

Obowiązująca na datę oględzin umowa z dostawcą oprogramowania na prowadzenie e.dziennika zawarta została na 1 rok, począwszy od dnia 16 marca 2016 r., a koszt jaki poniosła Szkoła z tytułu wdrożenia i bieżącego użytkowania systemu informatycznego do prowadzenia e.dziennika wyniósł 5.020 zł, co zgodne było z postanowieniami umowy.

(dowód: akta kontroli str. 200-204, 224)

Postanowienia umowy regulowały kwestie zabezpieczenia prawidłowości funkcjonowania systemu, możliwości dostępu do danych gromadzonych w e.dzienniku. W powyższym zakresie strony postanowiły m.in.:

- § 7 ust. 8 - dostawca serwisu ma obowiązek zbudować taki model przetwarzania i udostępniania danych, który zagwarantuje Szkole efektywne korzystanie z serwisu oraz zapewni jego bezawaryjność na poziomie przyjętym przy świadczeniu tego rodzaju usług;
- § 7 ust. 6 – do obowiązków dostawcy serwisu należy m.in. wykonywanie i przechowywanie kopii bezpieczeństwa baz danych.

¹⁸ Odszetek opiekunów niekorzystających z serwisu w poprzednim roku szkolnym był podobny.

(dowód: akta kontroli str. 200-204)

Zaakceptowane przez Szkołę postanowienia umowy zawartej z dostawcą serwisu na prowadzenie dziennika, nie w pełni gwarantowały jednak opiekunom prawnym uczniów:

- bezpłatny dostęp do informacji w zakresie ich dzieci zarejestrowanych w e.dzienniku, we wszystkich oferowanych przez dostawcę aplikacji kanałach dostępu;
- zachowanie dozwolonego zakresu przetwarzania danych osobowych opiekunów prawnych uczniów wprowadzonych do serwisu, tj. wyłącznie do celu prowadzenia dziennika - dane te faktycznie były wykorzystywane przez dostawcę serwisu w szerszym zakresie.

(dowód: akta kontroli str. 200-204, 207-223)

Ponadto postanowienia ww. umowy niewystarczająco zabezpieczały interes Szkoły ze względu na niekorzystne postanowienia w zakresie warunków wypowiedzenia przez Szkołę umowy oraz ograniczenie odpowiedzialności odszkodowawczej dostawcy serwisu za świadczone usługi.

Kwestie powyższe szczegółowo opisano poniżej, w części dotyczącej ustalonych nieprawidłowości.

(dowód: akta kontroli str. 200-204)

3.2. Obecność szkoły w Internecie.

Szkoła posiada stronę internetową (www.zst.zbaszynek.pl), konto pocztowe (zst@zbaszynek.pl) dostępne do publicznego wykorzystania oraz profil publiczny na portalu społecznościowym Facebook. Na stronie internetowej Szkoły, w ramach utworzonych zakładki, zamieszczano m.in. następujące informacje:

- kalendarium roku szkolnego 2016/2017, link do e.dziennika, planu lekcji oraz informacje dotyczące zmian planu lekcji, w tym wprowadzone zastępstwa, zajęcia odwołane, informacje o zebraniu z rodzicami;
- informacje o istotnych wydarzeniach z życia szkoły;
- statut Szkoły, informacje o zrealizowanych projektach dofinansowanych środkami UE;
- szczegółowe dane na temat profili kształcenia w Szkole, terminarz i kryteria naboru;
- informacje o egzaminach zawodowych i maturalnych, kalendarium egzaminów, zestaw obowiązujących w roku szkolnym podręczników, link do platformy edukacyjnej – informatyka;
- informacje o konkursach, w których brali udział uczniowie szkoły;
- dane teledadresowe Szkoły, email Szkoły i administratora e.dziennika oraz link do profilu publicznego Szkoły na portalu społecznościowym Facebook.

(dowód: akta kontroli str. 232)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Umowa zawarta przez dyrektora Szkoły z Librus Sp. z o.o. z siedzibą w Katowicach w dniu 17 lutego 2016 r. dotycząca zakupu licencji na korzystanie z aplikacji do prowadzenia e.dziennika (dalej umowa) zawierała zapisy, które umożliwiały przetwarzanie danych osobowych opiekunów prawnych uczniów do celów innych niż prowadzenia e.dziennika i udzielanie bezpłatnej informacji o uczniach ich opiekunom prawnym, a mianowicie:

- w § 5 pkt 4 umowy Szkoła jako Kupujący zaakceptowała treść regulaminu użytkownika aplikacji do prowadzenia e.dziennika, udostępnionego na

stronie www.synergia.librus.pl/regulamin, z którego wynikały niekorzystne dla opiekunów prawnych uczniów zasady jego funkcjonowania, polegające na uniemożliwianiu im dostępu do e.dziennika w przypadku braku akceptacji regulaminu serwisu podczas pierwszego logowania, co stanowi naruszenie § 22 ust. 3 pkt 5 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 sierpnia 2014 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji (Dz. U. poz. 1170 ze zm.), zgodnie z którym Szkoła ma obowiązek umożliwienia rodzicom bezpłatnego wglądu do dziennika elektronicznego, w zakresie dotyczącym ich dzieci;

- wymagany do zaakceptowania przez opiekunów prawnych uczniów regulamin funkcjonowania e.dziennika przewidywał m.in. możliwość oferowania rodzicom przez Librus Sp. z o.o. dodatkowej odpłatnej usługi związanej bezpośrednio z prowadzeniem dziennika - usługi „SMS Info”, polegającej na przesyłaniu przez Librus Sp. z o.o. do rodziców ucznia, po uprzednim uiszczeniu przez nich opłaty, wiadomości tekstowych o ocenach i nieobecnościach, co stanowiło naruszenie zasady bezpłatności udostępniania rodzicom informacji gromadzonych przez szkołę, o której mowa w art. 5g ustawy o systemie oświaty; według stanu na 10.11.2016r. usługa ta aktywowana została przez 8 użytkowników (2,3 %), jednakże nikt z niej nie korzystał (w związku z niewniesieniem opłaty).

(dowód: akta kontroli str.200-204)

Ponadto w ww. regulaminie Librus Sp. z o.o. zapewnił sobie również możliwość oferowania użytkownikom innych dodatkowych, odpłatnych usług, niezwiązanych bezpośrednio z funkcjonowaniem dziennika elektronicznego, w szczególności: sprzedaży e-booków, materiałów edukacyjnych, audiobooków i poradników metodycznych (użytkownik można zrezygnować z informowania go o dodatkowych usługach poprzez drogę mailową § 4 ust. 1 lit. d, regulaminu), a także zamieszczanie banerów informacyjnych i reklamowych, co oznacza wykorzystywanie danych osobowych, przetwarzanych w celu prowadzenia dziennika elektronicznego, do celów wykraczających poza prowadzenie tego dziennika i pozostaje w sprzeczności z:

- postanowieniem § 7 pkt 1 umowy, zgodnie z którym Szkoła powierzyła Librus Sp. z o.o. przetwarzanie danych osobowych m.in. opiekunów prawnych uczniów w celu i zakresie niezbędnym do realizacji umowy;
- zasadą zbierania i dalszego przetwarzania danych osobowych dla oznaczonych (w tym przypadku w umowie zawartej przez Szkołę z Librus) celów, wynikającą z art. 26 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2016r., poz. 922).

(dowód: akta kontroli str. 225-231)

Spełnienie obowiązku uzyskania uprzedniej zgody osoby, do której przesyłane są informacje handlowe za pomocą środków komunikacji elektronicznej na przesyłanie tych informacji, wynikającego z art. 10 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (Dz. U. z 2016r. poz. 1030), wydaje się wątpliwe w sytuacji kiedy wyrażenie zgody na uzyskiwanie takiej informacji nastąpiło poprzez akceptację dokumentu w innej sprawie (regulaminu funkcjonowania e.dziennika), niezbędną do korzystania z innego rodzaju usług, a więc mogło być niezamierzone bądź wymuszone.

W powyższych kwestiach Dyrektor Szkoły wyjaśniła m.in., że:

- co prawda użytkownik serwisu akceptując Regulamin wyraża także zgodę na

publikowanie wiadomości systemowych (w skrzynce modułu Wiadomości, będącego komponentem w/w usługi) o metodach i technikach podnoszących efektywność nauki oraz ofertach związanych z edukacją, niemniej jednak może on zgodnie z zapisami zawartymi w Regulaminie zrezygnować z otrzymywania powyższych informacji, co nie spowoduje ograniczenia dostępu Użytkownika do funkcjonalności tzn. postępów w nauce, ocen oraz frekwencji (załącznik nr 2 do Regulaminu korzystania z usługi oraz zgodnie z § 4 ust. 1 pkt d);

- w odniesieniu do usługi „SMS Info” - to usługa dodatkowa, która może zostać uruchomiana jedynie na wniosek indywidualnego Użytkownika i nie jest związana z utrudnieniem dostępu do informacji gromadzonych w systemie. Niezależnie od aktywowania, czy też nieaktywowania tej usługi szkoła wypełnia obowiązek bezpłatnego udostępniania rodzicom informacji o postępach w nauce, ocenach i frekwencji (poprzez zalogowanie się z użyciem dowolnej przeglądarki internetowej, także z telefonu komórkowego lub tabletu).

(dowód: akta kontroli str. 86-96)

W ocenie NIK możliwość rezygnacji przez opiekunów prawnych uczniów z otrzymywania wiadomości mailowych o ofercie odpłatnej Librus nie zmienia faktu, że Spółka ta wykorzystuje dane osobowe tych osób niezgodnie z umową i przepisami prawa. Opiekunowie nie mają bowiem możliwości niewyrażenia zgody na otrzymywanie oferty handlowej. Zrezygnować można tylko z oferty otrzymywanej drogą mailową, a dostawca serwisu - poza drogą mailową - przekazuje ofertę handlową poprzez inne kanały w ramach serwisu.

Odnosząc się do wyjaśnień dyrektora Szkoły w zakresie proponowania rodzicom przez Librus uruchomienia dodatkowego odpłatnego kanału dostarczania informacji o ocenach i frekwencji w formie sms, zdaniem NIK, brak obowiązku korzystania z tej usługi nie pozwala na jej uznanie za dopuszczalną (legalną).

2. Postanowienia przytoczonej wyżej umowy wskazywały na nierówne ukształtowanie wzajemnych praw i obowiązków stron. Postanowienia umowy w większym stopniu chroniły interesy Sprzedawcy - Librus Sp. z o.o. niż Kupującego - Szkołę, co wyrażone zostało poprzez następujące uregulowania umowne:

- w § 7 pkt 9 i 10 - zapis o ograniczonej odpowiedzialności Sprzedawcy za szkody wynikające z nieprawidłowej realizacji przedmiotowej umowy, odpowiedzialność ta ograniczona została do 50% kwoty wynagrodzenia brutto zapłaconego Sprzedawcy za udzielenie licencji w roku powstania ewentualnej szkody, ponadto wyłączona została odpowiedzialność sprzedawcy z tytułu utraconych korzyści;
- w § 8 pkt 2 - zapłacone wynagrodzenie Sprzedawcy z tytułu opłat licencyjnych nie podlega zwrotowi niezależnie od terminu rozwiązania umowy przez Kupującego;
- w § 8 pkt 3 - Sprzedawca zapewnił sobie możliwości rozwiązania umowy ze skutkiem natychmiastowym (w określonych warunkach) przy braku takiej możliwości w przypadku Szkoły, dodatkowo możliwość natychmiastowego rozwiązania umowy przez Sprzedawcę może powodować trudności w zachowaniu ciągłości prowadzenia dziennika, odpowiedzialność za właściwe prowadzenie i przechowywanie dokumentacji przebiegu nauczania, stosownie do § 27 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 sierpnia 2014 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji, ponosi dyrektor szkoły.

(dowód: akta kontroli str. 200-204)

Stosownie do art. 44 ust. 3 pkt 1 lit. a) ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2013 r., poz. 885 ze zm.), Szkoła jako jednostka sektora publicznych finansów publicznych, zawierając umowy powinna dążyć do ukształtowania praw i obowiązków stron w sposób zapewniający uzyskiwanie jak najlepszych efektów z poniesionych nakładów.

W powyższych sprawach dyrektor Szkoły wyjaśniła m.in., że Szkoła współpracuje z firmą Librus od 10.12.2007 roku (pierwsza umowa) i w tym okresie nigdy nie doszło do sytuacji, aby którakolwiek ze stron wezwana została do zaniechania jakichkolwiek naruszeń lub też usunięcia ich skutków oraz, że podpisując przedmiotową umowę, nie sądziła, że jej zapisy mogą być, jak stwierdzono w toku kontroli, niewystarczające i niezabezpieczające w pełni interesów szkoły i rodziców. Dyrektor wyjaśniła również, że podczas dotychczasowej długoletniej współpracy z Librus Sp. z o.o., wykonanie każdej z umów na użytkowanie aplikacji Librus do prowadzenia dziennika elektronicznego przebiegało bez zastrzeżeń. Szkoła nigdy nie miała podstaw do występowania z roszczeniem w stosunku do licencjodawcy, wobec powyższego wspomniane zapisy nie podlegały negocjacji.

(dowód: akta kontroli str. 86-96)

Ocena częściowa

Szkoła stosowała TIK w dokumentowaniu procesu dydaktycznego – w formie elektronicznej prowadziła dziennik lekcyjny, zapewniając nauczycielom odpowiednie urządzenia dostępne do jego bieżącego prowadzenia, a rodzicom bieżący dostęp do informacji w zakresie dotyczącym ich dzieci. TIK stosowane były również w kontaktach z rodzicami i uczniami, poprzez utworzone konto poczty elektronicznej szkoły oraz profil publiczny portalu społecznościowego Facebook. Dane osobowe opiekunów prawnych uczniów przetwarzane w ramach umowy o prowadzenie e.dziennika wykorzystywane były do kierowania do nich ofert handlowych, w tym dodatkowego, odpłatnego kanału uzyskiwania bieżących informacji o cenach i frekwencji ich dzieci, co stanowiło naruszenie obowiązujących przepisów prawa w tym zakresie. Ponadto postanowienia ww. umowy w większym stopniu chroniły interesy dostawcy programu niż Szkoły.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹⁹, wnosi o:

1. Zapewnienie opiekunom prawnym uczniów bezpłatnego udzielania informacji w zakresie nauczania ich dzieci, niezależnie od postaci i sposobu przekazywania tych informacji .
2. Zapewnienie funkcjonowania elektronicznego dziennika szkolnego z wykluczeniem możliwości przetwarzania zawartych w nim danych osobowych w celach innych niż prowadzenie dokumentacji przebiegu nauczania.
3. Zachowanie symetrii wzajemnych praw i obowiązków stron w zawieranych umowach na zakup licencji programów komputerowych wykorzystywanych do prowadzenia dziennika.

¹⁹ Dz. U. z 2015 r., poz. 1096 oraz z 2016 r., poz. 677

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Zielonej Górze.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 28 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Zielona Góra, dnia 15 grudnia 2016 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Zielonej Górze

Kontroler
Bogumiła Leszczyńska-Konczanin
Specjalista kontroli państwowej

Wicedyrektor
Włodzimierz Stobrawa

.....
podpis

.....
podpis